

Секція № 5
ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ ТА КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО
ПІДПРИЄМНИЦТВА

УДК 330.341

Руслана Білик
*к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки,
Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича,
RS_Bilyk@ukr.net*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА
В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

PROGRESS OF INNOVATIVE ENTERPRISE TRENDS
IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF GLOBAL COMPETITION

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА
В УКРАИНЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНОЙ КОНКУРЕНЦИИ

Анотація. Досліджено сутність інноваційного підприємництва та його роль у розвитку економіки країни. Обґрунтовано необхідність державної підтримки інноваційного підприємництва з метою забезпечення його конкурентних переваг на міжнародних ринках. Розглянуто особливості розвитку інноваційного підприємництва в Україні в умовах посилення глобальної конкуренції.

Abstract. Essence of innovative enterprise and his role are investigational in development of economy of country. The necessity of state support of innovative enterprise is reasonable with the aim of providing of him competitive edges on international markets. The features of development of innovative enterprise are considered in Ukraine in the conditions of strengthening of global competition.

Аннотация. Исследована сущность инновационного предпринимательства и его роль в развитии экономики страны. Обоснована необходимость государственной поддержки инновационного предпринимательства с целью обеспечения его конкурентных преимуществ на международных рынках. Рассмотрены особенности развития инновационного предпринимательства в Украине в условиях усиления глобальной конкуренции.

Провідною тенденцією світогосподарського розвитку в сучасних умовах стає глобалізація економіки, яка надає трансформаційним процесам нових якісних рис, загострює конкурентну боротьбу. Важливою сферою останньої є інноваційна та науково-технічна діяльність, інтелектуалізація виробництва, продукування нових інформаційних технологій. Достатньо звернути увагу на кроки, які були зроблені останнім часом урядами Німеччини та США по стимулюванню залучення іноземних фахівців у сферу високих технологій. Заходи, спрямовані на використання інновацій, вживають і інші країни, що пояснюється, насамперед, намаганням забезпечити самодостатність розвитку національних економік, посилення їх впливу на розвиток інших країн, домінування на ринках новітніх технологій, зайняти власну «технологічну прогалину» у світовому просторі.

Формування інноваційно-орієнтованої економіки в Україні вимагає становлення принципово нової державної політики підтримки інноваційного підприємництва, адаптованого до вимог ринкових відносин, посилення ролі держави у формуванні економічного механізму стимулювання інноваційної діяльності. Правильно побудована система державного регулювання дозволить підвищити ефективність використання

інноваційних стратегій розвитку реструктуризованих підприємств, сприятиме економічному зростанню.

Нова модель економічного зростання, що ґрунтується на інноваційному типі розвитку, передбачає докорінну зміну ключових категорій – науково-технічного прогресу і науково-технічного розвитку. З'являються нові пріоритети: добробут, інтелектуалізація виробничої діяльності, використання високих і інформаційних технологій, екологічність. Ця модель потребує принципово нової ролі держави, її участі у розробці фінансово-кредитної політики, ефективного стимулювання інновацій, розвитку наукомістких та скорочення природоексплуатуючих галузей – на макрорівні; зміни типу підприємницької діяльності, активного залучення до виробництва дрібного та середнього приватного бізнесу – на мікрорівні. Характерною ознакою нової моделі економічного зростання є інтелектуалізація всієї виробничої діяльності, широкий розвиток венчурного підприємництва, залучення ризикового капіталу до фінансування інноваційного бізнесу.

Для України, де відбувається процес реформування відносин власності, роздержавлення та приватизації, що обумовлює зростання різноманітності форм господарювання, методів організації економічного життя, це є свідчення не тільки зміни співвідношення між різними формами власності, але й появи принципово нових її форм. Чільне місце серед останніх посідає інтелектуальна власність. В сучасних умовах саме ця власність відображає складність відносин власності, що виникли і розвиваються разом з новітнім технологічним способом виробництва, утворюючи для функціонування науково-технічної сфери конкретну соціально-економічну форму.

Неспроможність суспільства забезпечити інтенсивний розвиток новітніх технологій, наукових та організаційно-управлінських розробок зумовлює низьку ефективність реформ, відторгнення від економіки науково-технічної активності населення. Світовий досвід свідчить, що у промислово розвинених, країнах на сьогодні інтелектуальніше виробництво забезпечує понад 60% реального збільшення продукції, а в перспективі буде забезпечувати до 90%. Питома вага корпоративного патентування, в загальній чисельності патентів, які видаються у розвинених країнах, досягає 75-80% [1].

Загальноприйнятою формою міжнародного співробітництва між розвиненими країнами світу стає міжнародний трансферт технологій – обмін інноваціями, прогресивними технологіями. У цьому зв'язку для України особливого значення набуває побудова системи захисту інтелектуальної власності на міжнародному рівні, підвищення ефективності ліцензійної діяльності. Співвідношення між надходженнями від реалізації ліцензій та витратами на НДДКР, яке в нашій країні у 30-40 разів менше, ніж в промислово розвинених країнах світу. Зараз сучасні українські технології експортуються не більше ніж у 10 країн, найбільша питома вага серед ліцензіатів належить фірмам Росії (36,4%), КНР (18,2%) та ФРН (13,6%). Кількість країн-імпортерів технологій за ліцензійними угодами постійно скорочуються (з 17 країн-продуцентів інновацій в середині 80-х років до 14 – на початку 90-х років та 9 країн – в середині 90-х років), причому майже всі імпортовані технології (95-97%) вже були освоєні у виробництві і не являли собою останніх досягнень науково-технічного прогресу [2]. Висока вартість інтелектуальної продукції в світі та обмежені фінансові можливості вітчизняних підприємств не сприяють технологічному оновленню застарілих виробництв шляхом використання іноземних технологій та ліцензій. Для вирішення цієї проблеми необхідно перш за все створити відповідну законодавчу базу та вирішити на державному рівні проблему патентування за кордоном вітчизняних винаходів, що дозволить у майбутньому досягти позитивного експортно-імпортного балансу стосовно трансферу технологій.

Особливого значення знаходження ефективних форм реалізації інтелектуальної власності набуває для України, в якій склалася парадоксальна ситуація: значний інтелектуальний потенціал аж ніяк не впливає на темпи економічного зростання, співіснує з надвитратним і неефективним виробництвом. Нерозвиненість ділової інфраструктури обмежує можливості за діяння новітніх фінансових структурних утворень, і насамперед,

венчурного капіталу. Стає зрозумілим, що збільшення ролі інтелектуальної власності вимагає подальшої трансформації системи економічних відносин, її всебічної орієнтації на посилення інноваційного характеру виробництва. При цьому надзвичайно велику роль відіграє держава, яка розробляє, приймає та організує виконання господарського законодавства щодо розвитку інновацій, підтримку тих видів економічної діяльності, вигоди від яких в більшій мірі належать суспільству в цілому, ніж самим виробникам. Це загострює необхідність осмислення ролі підприємництва в економічному розвитку, використання цього виду діяльності в реалізації інтелектуальної власності.

У розвинених країнах для появи інновацій створюються сприятливі умови, формується адекватне природі інновацій макроекономічне середовище, реалізуються програми розвитку окремих територій на основі інноваційних моделей. Форми та пріоритети державної інноваційної політики в промислово-розвинених країнах різні. Створення економічних умов, що стимулюють розробку нових видів техніки і технологій, як перший шлях стимулювання інноваційної діяльності характерний для Ізраїлю, Швеції, США, де державна підтримка розвитку наукомістких виробництв стала основою економічної політики країн. Інноваційна політика в США, наприклад, спрямована перш за все на залучення приватного капіталу в інноваційну діяльність та на захист підприємців від втручання держави в цій сфері діяльності. В Японії, навпаки, велику роль в регулюванні наукових досліджень відіграє держава. В Швеції державна інноваційна політика гарантує фірмам списання на собівартість продукції до половині всіх витрат на наукові дослідження.

Механізм інноваційного підприємництва представляє собою спосіб організації інноваційного процесу, сукупності спонукальних мотивів, економічних форм і методів управління системою нововведень, що складається під впливом ринкової кон'юнктури та державного регулювання. Спонукальні мотиви до інноваційної діяльності в умовах невизначеності прав власності притаманні на промислових підприємствах України досить вузькому колу осіб. За даними різних опитувань, чільне місце серед ініціаторів нововведень займають керівники підприємств (70-75%, близько 15% з яких – власники). Початок інноваційної діяльності пов'язується з реструктуризацією підприємства, впровадженням антикризового управління, запобіганням банкрутства. В окремих випадках ініціювання нововведень йшло від постійних замовників і партнерів по підприємницькій діяльності.

Продуктові і технологічні інновації майже ніколи не ініціюються зовнішніми акціонерами. Водночас на підприємствах, які здійснюють стратегічну реструктуризацію, непоодинокі випадки ініціювання організаційних і управлінських інновацій з боку зовнішніх інвесторів. Економічні форми і методи управління інноваційним процесом визначаються в значній мірі впливом держави. Саме держава визначає тип і структуру економічної системи, дію фінансово-кредитних важелів, системи оподаткування, забезпечує концентрацію необхідних ресурсів, несе відповідальність за їх використання. Державне втручання в розвиток інноваційного підприємства визначає стан ринку науково-технічної продукції, співвідношення між пропозицією та попитом на результат інновацій. Але це втручання повинно, на наш погляд, узгоджуватися з ринковими саморегулюючими механізмами, доповнювати і корегувати їх дію в суспільних інтересах. Це означає, що в сучасних умовах потрібен певний синтез неокласичної та неокейнсіанської доктрини, заходи, які забезпечують спільність зусиль їх учасників інноваційної діяльності.

Отже, інноваційний тип розвитку є умовою зростання національної економіки. Перехід до нього вимагає розробки і використання системи заходів державного регулювання інноваційного підприємства. У ролі провідних чинників інновацій виступають: масштаби державної власності в економічній сфері; обсяг і структура державних інвестицій; обсяг державних субсидій, що надаються підприємствам; рівень податкового навантаження (в тому числі наявність або відсутність податкових пільг). Частка державного капіталу в економічній системі визначає можливості держави щодо прямого впливу на інноваційну діяльність підприємств шляхом планування безпосереднього впровадження конкретних інноваційних проектів, та організації фінансування.

Література

1. Жигір А.А. Формування конкурентоспроможності інноваційного підприємництва / А.А. Жигір // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 6. – С. 49-51.
2. Прилуцька І.А. Розвиток інноваційного підприємництва як чинник забезпечення конкурентоспроможності економіки України / І.А. Прилуцька // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 9. – С. 117-120.

УДК 330.341

Анна Воронцова

*к.е.н., асистент кафедри міжнародних економічних відносин
ННІ БТ «УАБС» Сумського державного університету,
a.vorontsova@uabs.sumdu.edu.ua*

Інна Коваленко

*студентка 5-го курсу кафедри міжнародних економічних відносин,
kovaleninna@gmail.com*

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ЕКОНОМІКИ НА СВІТОВОМУ РІВНІ

THE ROLE OF INNOVATIVE ENTERPRISES IN PROMOTING OF COMPETITIVE ECONOMY AT THE GLOBAL LEVEL

РОЛЬ ИННОВАЦИОННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В ОБЕСПЕЧЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОЙ ЭКОНОМИКИ НА МИРОВОМ УРОВНЕ

Анотація. У роботі розглянуто сутність поняття «інноваційне підприємство» та його ключові ознаки та відмінності. Проведено аналіз ролі інноваційних підприємств в забезпеченні конкурентоспроможної економіки на світовому рівні за допомогою міжнародних рейтингів (Global Innovation Index, Global Competitiveness Index, Топ-100 інноваційних підприємств за версією Forbes).

Abstract. In the paper is considered the essence of the concept of "innovative enterprise" and its key features and differences. An analysis of the role of innovative enterprises in the promoting of competitive economy at the global level using the international ratings (Global Innovation Index, Global Competitiveness Index, Top-100 innovative enterprises for the version Forbes) are conducted

Аннотация. В работе рассмотрены сущность понятия «инновационное предприятие» и его ключевые признаки и различия. Проведен анализ роли инновационных предприятий в обеспечении конкурентоспособной экономики на мировом уровне с помощью общеизвестных международных рейтингов (Global Innovation Index, Global Competitiveness Index, Топ-100 инновационных предприятий за версией Forbes).

В сучасних умовах господарювання вдала інноваційна політика держави та управління її основними інструментами є ключовими факторами успішності будь-якої країни, галузі та підприємства на міжнародному рівні. Це особливо проявляється в умовах процесу глобалізації, коли світ поділився на дві умовні частини: країни-лідери, які посідають основні позиції у всіх сегментах світового ринку, та країни, які не можуть впливати на процеси глобалізації, але повинні їх враховувати.

В цьому контексті необхідно пам'ятати, що інновації, дослідження та розробки стимулюють розвиток економічної, політичної, технологічної, соціальної та екологічної сфер діяльності, що в сукупності підвищує конкурентоспроможність держави та її суб'єктів. Фактично, економічно-соціальне зростання та розвиток неможливі без безперервного інноваційного процесу. Все це зумовлює актуальність обраної теми та є основою для проведення подальших досліджень, присвячених проблематиці розвитку інноваційних підприємств на макро- та мікрорівні.